

Sprogvidenskabelig Forskerskole Nord

Evalueringsrapport

Oktober 2005

Innledning

Sprogvidenskabelig Forskerskole Nord (heretter SFN) er et felles forskerutdanningsprogram for doktorgradsstudenter i språk og språkvitenskap i vid forstand fra Århus Universitet (AU), Aalborg Universitet (AAU) og Handelshøjskolen i Århus (ASB), med Århus Universitet som vertsinstitusjon. Etter 3 års drift (fra august 2002 til august 2005) blir SFN nå evaluert med sikte på å bli en fast og fullverdig forskerskole. Det inngås en "indlejringsaftale" mellom SFN og de tre samarbeidende institusjonene med gyldighet ut 2010.

Vi som er satt til å foreta evalueringen, professor Kurt Braunmüller fra Universität Hamburg og professor Kjell Johan Sæbø fra Universitetet i Oslo, har tolket vårt oppdrag slik at vi med kritisk blick skal måle forskerskolens virksomhet opp mot dens målsettinger, ved å peke på sterke og mindre sterke sider og foreslå måter å rette opp eventuelle svakheter på.

SFN har som overordnet målsetting å *utvikle og styrke forskerutdanningen i språkvitenskap ved de 3 institusjonene*. Dette målet er konkretisert gjennom 5 delmalsettinger.

Vi vil begynne med å beskrive disse delmålene og hvordan de sokes nådd gjennom forskerskolens virksomhet. Så vil vi ta for oss det vi ser som sterke sider ved virksomheten, for vi går inn på noen forhold som skaper vansker. Deretter vil vi komme med noen råd om hvordan forskerskolen kan videreutvikles for å overvinne vanskene.

Delmålene

Den generelle målsettingen om å utvikle og styrke forskerutdanningen i språkvitenskap ved de 3 institusjonene er narmere bestemt gjennom 5 delmalsettinger:

1 Bedre kurstilbud

Det allmenne rammekravet for skoleringsdelen av forskerutdanningen i humanistiske fag er 30 ECTS-poeng (heretter bare poeng). Gjennom de tre årene som er gått, har det i SFNs regi vårt tilbudt en bred palett av utdanningsmoduler (bredde i fagfelt, nivå og form), og skolens faste seminarrekke, de såkalte torsdagsmoter, har blant annet gitt studentene muligheter for å legge fram faser av avhandlingsarbeidet sitt for medstudenter, veiledere og andre forskere. SFN samarbeider med Gradeast og GSLC om den landsdekkende forskerskolen i språkvitenskap som bl.a. arrangerer sommerskoler.

Vi merker oss at ingen deler av kurstilbudet er definert som obligatoriske, og at det heller ikke er definert grupper av emner med valgmuligheter eller andre former for foringer på hvordan "kursmappen" kan settes sammen. Det er heller ikke formulert målsettinger om tilstrekkelig bredde eller sentralitet i kursmappen. Godkjenning skjer på individuell basis. De to basiskursene gir 5 poeng hver; ellers er det i stor grad opp til veilederne å kvantifisere utdanningsmodulene. Denne friheten synes å ha sammenheng med ph.d.-studentenes ulike faglige forutsetninger og prosjektenes store faglige spenn.

2 Bedre veiledning

Det holdes semestervise veiledermøter.

Det er svært mange (42) prinsipielle veiledere oppført på SFNs hjemmeside, uansett om disse har kandidater å veilede eller om de deltar i SFNs aktiviteter.

3 Styrke internasjonale kontakter

SFN har tiltrukket seg en hel del utenlandske gjesteforelesere, gjesteforskere og kurs- og seminarledere.

4 Ph.d.-studiet i språkvitenskap skal bli mer attraktivt

Dette målet erklæres som nådd i 2004-rapporten.

5 Det skal bli flere stipend i språkvitenskap.

Dette ligger utenfor forskerskolens kontroll, og en stagnasjon her kan ikke lastes den.

Vi vil nå ta stilling til delmålene 1 til 3, mens 4 og 5 vil vi la ligge, ettersom det her ikke på samme måte er målbart om de nås (4) eller det ligger utenfor SFNs kompetanse å nå dem (5).

Sterke sider

- Grunntanken bak SFN, å lage en overbygning for de tre institusjonene, er i seg selv god, med tanke på større bredde og høyere kvalitet i forskerutdanningen, slik at miljøet av ph.d.-studenter, veiledere og lærere samt infrastrukturen når opp over en kritisk terskel. Det at alle språkfag er samlet, er ingen selvfølge (jfr. Universitetet i Göteborg), men en avgjort fordel. Det å samle den språkvitenskapelig baserte utdanningen på doktorgradsnivået ved handels- og allmennuniversiteter er enda mindre selvsagt, men også vel verd forsøket. Initiativet er i stor grad knyttet til innsatsen fra én person, Ole Togeby, og har med sikkerhet stor nytteeffekt for hele regionen.
- Kurstilbudet er omfattende og variert, både med hensyn til forskningstradisjoner, format, faglig spenn og nivå. Basiskursene fyller et behov for å etablere en felles faglig plattform for studenter med ulik bakgrunn fra ulike systemer. "Master classes", hvor internasjonale eksperter på et fagfelt leder kurs som går over flere dager, oppleves av studentene som særskilt verdifulle. Doktorgradsstudentene synes å være enige om at det ikke er vanskelig å fylle kvoten på 30 poeng med utdanningsmoduler som er relevante for den enkelte.
- Det er verdifullt med det fokus på veiledningskvalitet som forskerskolen har satt.
- Forskerskolen huser et mindre antall utenlandske stipendiater, og tiltrekker mange gode utenlandske gjesteforelesere, gjesteforskere og seminarledere.
- Administrasjons- og informasjonsfunksjonene er viktige for å nå delmål 1 og hovedmålet, å styrke og utvikle forskerutdanningen, blant annet gjennom miljøbygging og bedret samhandling. Her er vårt inntrykk at det felles sekretariatet fungerer godt og at skolens hjemmesider er både innholdsrike og velstrukturerte; ikke minst oppdateres de jevnlig, noe som er meget viktig.

Men denne konstruksjonen byr også på utfordringer av ulik art, som vi i det følgende vil komme nærmere inn på.

Svakere sider

Seminarene har vekslende og tildels svak deltaking, noe som nevnes som et problem både fra studentenes og ledelsens side. Spesielt gjelder dette forskerskolens faste seminarrekke, de såkalte torsdagsmøtene. Det at mange veiledere også ofte uteblir, gjør ikke situasjonen bedre.

Blant årsakene det pekes på, er avstanden mellom Aalborg og Århus og den reisebyrden som er forbundet med den. Dette er reelt, og det har vært forsøkt ulike modeller for å maksimere utbyttet en har av å ta turen. Like viktig synes det å være at mange opplever noen seminarer som lite relevante for deres eget avhandlingsarbeid.

Vi ser dette som et symptom på et dypereliggende problem, nemlig den forholdsvis svake faglige fellesnevneren på tvers av institusjonene og alle prosjektene. Dette igjen har delvis årsaker i ulike faglige kulturer og profiler ved og innenfor de ulike institusjonene. En del av prosjektene ved ASB og dels også ved AU og AAU har for eksempel en dreining mot kommunikasjonsstudier eller praksisrelaterte problemstillinger, noe som gir stor spredning.

På sett og vis dreier det seg om et inherent problem: Språkvitenskap har nabovitenskaper, og noen prosjekter vil måtte være marginale i forhold til både den ene og andre kjernevitenskap. Forskerskolesystemet er dessuten ikke fullt utbygd ennå, så noen prosjekter, for eksempel innenfor kommunikasjonsstudier, er muligens tilsluttet SFN i mangel av et bedre alternativ.

Men vi tror likevel at en del av problemet ligger i den relativt frie og uforpliktende modellen det hittil er lagt opp til for doktorgradsstudiet i språkvitenskap gjennom SFN. Én ting er en svak faglig fellesnevner for prosjektene, en annen er mangelen på noen form for føringer på hva som kan utgjøre skoleringsdelen i doktorgradsstudiet. Så lenge ansvaret for å godkjenne "kursmappen" ikke ligger hos forskerskolen selv, så lenge forskerskolen ikke krever regelmessige framdriftsrapporter fra studentene, og så lenge det ikke konsekvent tilligger forskerskolen å godkjenne eller prioritere prosjekter, vil doktorgradsstudiet i språkvitenskap som helhet framstå som mer fragmentert enn nødvendig. I dette ligger det at vi tror at en del av problemet lar seg bøte på, og dette vil vi komme tilbake til i neste avsnitt.

En del av dem som står som veiledere, mangler den formelle kvalifikasjonen som en ph.d.-grad eller tilsvarende doktorgrad gir, og dette kan ses som en ulempe. Minst like betenkelig er det at mange veiledere ikke viser seg ved SFNs aktiviteter. Igjen tror vi at dette har sammenheng med at forskerskolen fungerer etter en forholdsvis fri og uforpliktende modell.

Råd

Vårt generelle råd går ut på å styrke SFNs rolle i forhold til fakultetene og institusjonene og til veiledere og studenter, slik at skolen går over til å spille en mer aktiv rolle og dreies fra et serviceorgan til et organ som fører en selvstendig fagpolitikk. Da tror vi at de vanskene vi pekte på i forrige avsnitt, langt på vei kan avhjelpes. Konkret kan en overveie å gå inn for

- at SFN-ledelsen er den instans som godkjenner individuelle kursmapper,
- at SFN-ledelsen er den instans som prioriterer de ph.d.-prosjekter som finansieres gjennom institusjonene,
- at SFN-ledelsen krever regelmessige framdriftsrapporter fra ph.d.-studentene.

For å sikre mer regelmessig deltaking i skolens aktiviteter, vil vi mer konkret også foreslå

- å forplikte veilederne gjennom å definere aktivitet i avhandlingsseminar som en del av veiledningsinnsatsen,
- at aktiv deltaking i avhandlingsseminarene for studentene krediteres med poeng, forutsatt en arbeidsform som involverer alle deltakere.

Vi er klar over at disse tiltakene i større eller mindre grad betinger dialog og enighet mellom FSN og fakultetene/institusjonene. Vi vil oppfordre til en slik dialog med sikte på endringer, men vil tilføye at vi ikke ser det som en nødvendig forutsetning for videre meningsfylt drift at det faktisk kommer til enighet om slike endringer som vi har skissert.

Helt allment tror vi det er på sin plass å overveie forskjellige tiltak med sikte på å sentralisere virksomheten og styrke synergien og informasjonsutvekslingen mellom lærerne, studentene og veilederne innenfor forskerskolen. Ett integrerende virkemiddel som er enkelt å sette ut i livet, vil vi ikke unnlate å nevne: En "velkomstpakke" til hver enkelt ny student som knyttes til skolen, som redegjør for retter og plikter og – viktigst – gir ham eller henne følelsen av å være en verdifull ressurs for fagmiljøet.

Konklusjon

SFN er en forholdsvis svak konstruksjon, med forholdsvis få formelle styringsinstrumenter. Til tross for dette har forskerskolen fått til beundringsverdig mye i løpet av sin korte levetid, særskilt en bedre integrering mellom forskjellige språkmiljøer enn det som har vært tilfellet, og det er all grunn for institusjonene og forskningsrådet til å støtte virksomheten videre.

Samtidig er det vår tro at forskerskolen ville kunne fungere enda bedre dersom den fikk flere muligheter til å forme og styre doktorgradsstudiet som helhet. I forhold til det dilemmaet den står overfor, å integrere og samle uten å ensrette og risikere å avskalle, har skolen hittil valgt en forsiktig vei. Dette har nok vært det rette i den startfasen skolen nå har lagt bak seg. Men for at den fortsatte driften skal gi de best mulige resultater, tror vi det er på tide å ta sikte på en mer aktiv rolle i forhold til institusjonene og veilederne enn hittil, med mer ansvar for og myndighet over form og innhold i ph.d.-utdanningen som helhet.

Hamburg og Oslo 20. oktober 2005

Kurt Braunmüller

(Universität Hamburg)

Kjell Johan Sæbø

(Universitetet i Oslo)